

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 724/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen edunvalvonnan määräaikaaisuudesta ja taloudenhallinnan ohjauksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mats Löfströmin /r näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 724/2022 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä määräaikaisen edunvalvonnan keston lyhentämiseksi ja sen estämiseksi, että edunvalvontaa jatketaan rutiininomaisesti ilman harkintaa ja

mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä päämiesten taloudenhallinnan osaamisen parantamiseksi ja taloudellisen itsenäisyyden lisäämiseksi sellaisissa tapauksissa, joissa se on mahdollista?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kysymyksessä viitataan tilanteisiin, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilölle edunvalvojan. Holhoustoimen tehtävänä on valvoa vajaavaltaiten, sairaiden ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien etua. Edunvalvojan määrääminen on viimesijaista huolenpitoa: edellytyksenä on se, että henkilön asiat eivät tule asianmukaisesti hoidetuiksi muulla tavoin.

Holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) on useita säännöksiä, jotka koskevat edunvalvojan tehtäviä päämiehen omaisuuden hoitamisessa. Perusvelvoitteena on omaisuuden hoitaminen siten, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja tyydyttämään hänen henkilökohtaisia tarpeitaan. Edunvalvontaan joutumisen ei tule rajoittaa asianomaisen oikeutta nauttia asianmukaisella tavalla omaisuudestaan.

Oikeusministeriössä toimiva yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on laatinut edunvalvonnan käsikirjan, jossa kuvataan edunvalvonnan toimintaa, periaatteita ja arvoja. Käsikirjaan on koottu suosituksia siitä, miten edunvalvonta-asioita hoidetaan päämiesten etujen mukaisesti. Toimintaohjeita on annettu muun ohella edunvalvojan ja päämiehen välisestä yhteydenpidosta sekä päämiehen vallintaan jätettävistä käyttövaroista. Oikeusministeriössä on myös toteutettu tällä hallituskaudella ennakoivan talousneuvonnan hanke, jonka tarkoituksena on ollut vahvistaa kansalaisten talousosaamista.

Edunvalvonnan jatkumisen aiheellisuus on selvitettävä holhousviranomaisen omasta aloitteesta edunvalvojan määräämistä seuraavan neljänneksen kalenterivuoden aikana. Tämän jälkeen selvitys on tehtävä määräajoin uudelleen. Määräaikaistarkastukset eivät ole kuitenkaan ainoa tapa valvoa sitä, että kukaan ei olisi edunvalvonnassa tarpeettomasti. Holhousviranomaisen velvollisuutena on pitää asiaa jatkuvasti silmällä edunvalvojen toimintaa valvoessaan. Myös yleiset edunvalvojat tarkastelevat jatkuvasti sitä, voisiko päämies hoidattaa taloudellisia asioitaan itse ilman edunvalvojaa. Edunvalvonnan aikana voidaan esimerkiksi edetä niin, että yhä suurempi osuus asioista tulee vähitellen päämiehen itsensä hoidettavaksi. Asioiden hoidon järjestyttyä voidaan ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvonnan poistamiseksi tai edunvalvojan tehtävän muuttamiseksi.

Holhoustoimesta annettu laki ja sitä täydentävät toimintaohjeet antavat varsin hyvät edellytykset siihen, että edunvalvonnassa olevat henkilöt voivat toimia mahdollisimman itsenäisesti ja että päämiehiä tuetaan ja ohjataan asioiden hoidossa. Peruseriaatteena on päämiehen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja toimenpiteiden rajoittaminen vain siihen, mikä on välttämätöntä henkilön etujen suojaamiseksi. Yksittäisissä tapauksissa mahdollisesti ilmeneviin epäkohtiin voidaan puuttua holhousviranomaiselle kuuluvan valvontatehtävän ja viime kädessä laillisuusvalvojien kanteluratkaisujen yhteydessä.

Helsingissä 28.2.2023

Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist